

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Füvészkert-utca 1079.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszeri hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden küldemény intézendő: Főiskola, háznagyi hivatal.</p>
--	--	---

Tartalom. Egy kis vígasztalás. Bihari Lajos. — Tárca. A lázárii ev. ref. egyház multja és jelene. Szikszay János. — Iskolaügy. Professoraimról. Takács József. — Közügyeink. A katolikus sajtó. Lux. — Egyházmegyéink életéből. VIII. A debreczeni ev. ref. egyházmegye köréből. — Külföld. — Különfélék. — Szerk. posta. — Hirdetés.

Egy kis vígasztalás.

I.

Nem fölösleges, ha egyházi lapjaink időnként helyet adnak hasábjaikon azon cikkeknek, a melyek buzdítani igyekeznek az egyház őrállóit kötelességeik teljesítésére. Kétségtelen ugyanis, hogy az idejében alkalmazott „vigyázatok” szó megszokta szülni az üdvös eredményt. Ezen szempontból tehát jogosultnak tartom és örömmel üdvözlöm D. L.-nek e becses lapok 45-ik számában megjelent „Vigyázzunk” című szövegét. Bizonyos, hogy a „fölvilágosodás százada” tömérdek erkölcsi salakot hordoz magában s így nem lehet eléggé hangsúlyozni napjainkban sem, hogy „viseljetez gondot a nyájról, melyben a Szentlélek titeket vigyázzókká tett!”

Az állapotok azonban ma még sem olyan sötétek, még sem olyan rémségesek, mint a minőknek D. L., lelkesedéssel írott, eszmények országában röpkedő, lendületes cikkében rajzolja. Én nem látom, hogy „a béke virágai lépten nyomon megtapodtatnának”; nem hallom oly élesen zúgni „a vizálynak romboló szelét”; nem hiszem, hogy „a fölvilágosodás tündöklő napja tápot adhatna a gyűlölség, szeretetlenség, ellenséges érzelmek mérges növényei számára”; nem hiszem, hogy „a fölvilágosodás fénye és melege oly kártékonyan hatna az emberiségre, hogy aláhullás veszedelmének néz immár eléje.”

Mindezek legszelidebben szólva is túlzások, de nevezhetnök rémképeknek is, melyek a fölöttébb aggódó, kis bajban is nagy veszélyt képzelő ember szeme előtt szok-

tak feltűnni. Az édes anya fúvó szélétől védett kedves gyermekének kiskokú lázában tüdőgyúladást lát; cikkkíró úr pedig lángoló szerelmében, melylyel drága egyházunk iránt viseltetik, vészharangot kongat, a mikor egy egyszerű figyelmeztetés is elegendő volna.

S miután bizonyos, hogy „omne nimium nocet”, azért vettem a tollat, hogy a bajoknak D. L. által megállapított diagnosisát redukáljam oda, a hol a valóságnak igénytelen nézetem szerint inkább megfelel.

Nincs törvény, — sem isteni, sem polgári, — a melyet mindenki megtartana. A szeretetnek örök törvénye is, bár csodákat művelt azon percztől fogva, a mint Megváltónknak ajkáról lehangozott, nem töltötte még be az egész világot, nem hatotta még át minden ember szívét. El kellene akkor örökre némulni a csaták zajának, le kellene rakni az öldöklő fegyvert, meg kellene szünni minden versengésnek a társadalomban, paradicsommá válni a családi életnek: az örök békesség ülné akkor dicső diadalát! Óh de ez csak eszmény, melynek győzelmében bízva remélünk, elérkezéséért naponként könyörgünk: „Atyánk! jöjjön el a te'országod!” De ha nem jött még el, nem esünk kétségbe, mert bízunk az Isten képére teremtett ember tökéletesedési képességében. És miután napjainkban — valláserkölcsi és tudományos téren egyaránt — konstatálnunk lehet a buzgó törekvést, mely amaz eszmény megközelítésére irányul: nem értjük, miért érdemli meg korunk a súlyos vádakat, melyekkel cikkkíró illeti; nem értjük, miért a resignatio, mely haldoklóféltben látja az emberiséget boldogító, dicső erényeket s helyettök uralomra jutni képzelet a sátán bűneit?!

Az optimizmus és a pessimizmus két szélsősége közül az első kevésbé veszedelmes és mindig boldogítóbb!

Látom én is, hogy lábbal tapodja sok gonosz a béke virágait, de örvendve látom másfelől, hogy a legtöbb ponton teljes pompájoktan virítanak azok; látom én is,

hogy Krisztus szavait: „békesség tinektek“, sokan nem akarják ma sem érvényre juttatni, de másfelől örvendő vonom le a történelem és a jelen összehasonlításából azon kétségtelenül bizonyos consequentiát, hogy a vallási türelem Ádám óta még sohasem állott ilyen magas fokon; aggodó lelkemnek minden fájdalommai szemlélem én is a fegyveres béke áldástalan, veszedelmes voltát: de ennek daczára is rendíthetetlenül hiszek az örök béke diadalában. Ime, az Oceánon túl lerakja már a fegyvert a művelt újvilág!

És hol „dúl a vizálynak romboló szele“ olyan ijeszítően? Vajjon nem épen korunk-e azon idő, mely szép egyetértésben annyi dicsőt és nagyot alkotott? A néhány évtizeddel ezelőtt kivihetetleneknek tartott ideákat testbe öltöztette a testvéri kezek együttműködése. Óh mi volt az első keresztyénség gyászos üldözése, mi volt a harcoknak azon ádáz kora, a mikor hitökért, meggyőződésökért milliók veszték el, mi volt a máglyaláng és a gályarabság említni is fájó, keserű ideje, ha már az is „dúlás“, a „vizsály szelének romboló dúlása“, a mit ma láthatunk? Én úgy tapasztalom, hogy nem derült ki ugyan teljes fényben a felebaráti szeretetnek melegítő napja, de a gyűlölség jellegei, melyek elsötétítették, korántsem olyan feketék ma, mint voltak csak néhány évtizeddel ezelőtt. Hála legyen Istennek, ki Szentlelkének segédelmével idáig is eljuttatta az emberiséget!

Bihari Lajos,
ev. ref. segédlelkész.

Tárcza.

A lázárii ev. ref. egyház multja és jelene.

(Történeti részlet).

Az egyház eredetéről.

A lázárii ev. ref. egyház keletkezésének története előttünk teljesen ismeretlen. Eredetét szemünk elöl valószínűleg a reformáció zavaros korszakának sötét köde takarja. Semmi történeti adat vagy okirat kezeink között ninc. S ha csak az egyházmegyei levéltárban, vagy más, például a szatmári egyházmegye levéltárában ninc róla valami feljegyzés, — mert feltehető, hogy hajdan ez egyházmegyéhez is tartozhatott: úgy keletkezését, fejlődését illetőleg 1764-ig felőle semmi biztos tudomásunk. Pedig egyházunk régi. Erre mutat az is, hogy a reformáció egyik főfészke s súlypontja Szatmár-Németi város közvetlen szomszédságában, közelében van, és így fel se tehető, hogy a reformáció erősen haladó szelleme már kezdetben érintetlenül hagyta volna. Eme történeti időszakról fentmaradt s gyermekről gyermekre átszállott hagyomány inkább azt igazolja, hogy községünkben a reformáció a hit dolgában gyökeres átváltozást hozott elő, noha községünk akkoriban jó részben jézuita birtok volt, jézuita atyák is laktak benne; sőt jelenlegi templomunk helyéről az is állítatik, miszerint alatta egykor kriptá is lett volna, hová azok temetkeztek. Később

azonban, valószínűleg József császár és király idejében birtokuktól elesvén, itteni tartózkodásuk is megszűnt.

Ma is élő emberek igazolják, hogy eme század elején is, még a lakosok legnagyobb s vagyonosabb részét ev. ref. vallásúak tevék, és a csak szórványosan lévő róm. katolikusok részére a 40-es években építettett a szatmári dúsgazdag s hatalmas püspökség templomot s alapított plebániát, az ideig a szatmári róm. kath. egyház filiája lévén a lázárii róm. kath. egyház.

Tette s teszi jelenleg a község lakosságának egy részét még az uraságoktól ide telepített gör. kath. vallású orosz-vagy tótság, kik azonban nemzetiségükre nézve tökéletes magyarokká váltak, nyelvöket elfeledvén.

Történeti adatok hiányában azért csak történeti hagyományokra s a 18-ik század közepén keletkezett anyakönyvben található feljegyzésekre támaszkodhatunk, ezekből s az egyház gyűléseiről hiányosan vezetett jegyzőkönyvekből tudhatván meg, hogyan állott fenn, fejlődött s gyarapodott, és szellemi, anyagi ügyeit kik vezették egyházunknak.

Az egyház vagyoni állapota és gyarapodása.

Hogy hogyan s miként állott vagyoniilag a lázárii ev. ref. egyház kezdetben s később: semmi biztost nem tudhatni 1764-ik évig. Tájékozást ez iránt az ez évben készült anyakönyv nyújt.

A Vári György lelkész s Nagy Zsigmond curator idejében készült „Regestum“-ban legelőbb is a lelkész által feljegyzett úrasztali edények s terítékek olvashatók, melyek közül az arannyal futtatott ezüst tányér és poharak maig is használatban vannak. A tányér 1723. évi ajándéka Daróczi Istvánné szül. Gulácsi Anna asszonynak. Az ön keresztelő edény pedig tiszteletes Ónodi Márton és neje Daróczi Kata ajándéka 1764. évről.

Eme feljegyzések után ugyancsak az ekklezsiának földjei vannak dúlónként elszámlálva, mik akkoriban 18 darabot tettek, de hogy milyen nagyságúak voltak egyenként, az nincs felemlítve. 1804-ik évről Kócsi Szabó János lelkész már 23 darab szántóföldet, 2 darab kaszáló s egy darab kender földet említ, mi kétségkívül az egyház vagyoni gyarapodását mutatja. Az egyháznak, mint több feljegyzésekből látható, koresmáltatási joga is volt jó ideig, de hogy miként s mennyit jövedelmezett s hogyan esett el tőle: — nem tudható; főleg az 1800-ik évi számadás mutat fel ebből tetemes jövedelmet; megfoghatatlan, mi okozta megszűntét. Hogy később a tagosításig anyagilag gyarapodott-e az egyház, erről semmi adat sem található.

Az eddig előadottakból látható, miszerint a lázárii ev. ref. egyház, ha szegénynek nem is volt mondható egészben, de mindenesetre a szegénységgel kelle küzdenie. Különösen az egyházi épületek fentartására semminemű forrással nem rendelkezett, mert a fentebb jelzett földek a behívatalnokok járandóságaihoz tartoztak és így egyedül csak a hívek áldozatkészségére számíthatott. Ez okból azok az egyház szükségletei fedezésének szempontjából sokszor tetemes fáradsággal s anyagi teherrel járó áldozatokat tettek.

Igy például, hogy a közigazgatási költségeket ne is említsük, úgy a parochialis telkek, mint szintén a czinterem — mi terjedelmes nagyságú — kerítéseit, melyek deszkázott kerítésekből állottak, nemkülönben árkolásait, melyek kívülről azokat övezték, minden egyháztag kiszabott mennyiségben, saját fájából s deszkájából maga tartozott elkészíttetni, idővel

megújítatni, mi nem kevés költséget, fáradságot okozott nem egyszer.

Az egyház anyagi gyarapodására forduló pontot képez az 1857-ik év. Ekkor köszöntött be községünkbe a tagosítás. Hatását rajzolnom az egyházközség tagjaira, úgy hiszem, felesleges. Mint legtöbb helyen, úgy itt is, míg a nagyobb birtokosokra nézve előnyös vala, addig kétségkívül a szegényebb sorúakra megfordítva, — főleg pedig azokra nézve, kik önhibájokon kívül birtokaiktól s egyéb előnyöktől is elestek. Ily egyének egyházközségünk tagjai között számosan valának s ezek kedvezőtlen helyzete kétségkívül az egyházat illetőleg is kedvezőtlen vala.

De hát az egyház a tagosításból mint birtokos nyert-e előnyöket s gyarapodott-e vagyona?! Kétségenkívül, csak-hogy előnyeit nem tudták amaz időszakban hivataloskodók a maguk s utódaik érdekében értékesíteni; szánandó gyávaságot tanúsított főként maga a lelkész, melyet utóbb keservesen meg is bánt.

Az 1856-ik év szeptember 9-én az összes földbirtokosok a következő okíratot, adománylevelet írták alá: „Alant írottak a viszonyosság s az egyház iránti kegyelettől vezéreltetve nyilvánítjuk, miszerint ideiglenesen a lázárii ref. lelkész részére, a közlegelőből a Bak-kertjén ugyanannyi mennyiséget, mint a mennyi ugyanitt a róm. kath. lelkész számára kiadatott, hogy kiszakíttassék: beleegyezünk“. (Aláírások).

Eme nemes ajánlat 1858-ik év tavaszán tényleg fogantatott is, a mennyiben a közlegelőből a lelkész részére 48 hold föld kihasítottat s át is adatott. S mily különös s bámulatra méltó esemény, mily szerencsétlen s esetlen gondolkozás!!! A lelkész, midőn az egyház főgondnoka által felhívott eme földek birtokba vételére: a közbirtokosság eme nemes ajánlatát vonakodott egészen a maga részére elfogadni. Az ő saját szavai s írásaként „nem kívánta ezen szép dotatiót mind elfogadni, hanem illőnek tartotta a tanítóval megosztani“. Fentkölt gondolkodás, magasztos s nemes lelkület, ha saját személyét tekinti egyedül, de megbocsáthatatlan vétség az utódokat e dotatiótól elűtteni, mikor az adománylevelben a tanítóról semmi említés nincs s régi fizetése kérdésessé nem tétetett, sőt megajánlatott. A lelkészi földbirtok a régi 22 hold és a 48 hold ajánlattal 70-re nőtte volna ki magát, visszaútasítva az, lett a lelkésznek 46 hold földje s az is a legelő posványos s aljrészből kiszakítva és pedig a lelkész kívánságára azért, mert egyenlőbb alakú négszög volt. S saját propositiója szerint ehhez még az is hozzájárult, hogy a provent leszállítottat, vagy miként az akkori lelkész kifejezi a jegyzőkönyvben magát, „a régibb fizetés értéke az ujjabbal egyenlősített“. Nem tudhatni, de gondolni lehet, hogy az egyház tagjai örültek e ferde észjárásnak, de az már bizonyos, hogy elfogadták csekély változtatással propositióját. Eme téves felfogás s engedékenységek tulajdonítom az egyháztagek ama későbbi gánacoskodását, mi az egyházi gyűlések jegyzőkönyveiből látható, hogy midőn az adókulcs s ennek alapján a belhivatalnokok új díjlevelei elkészültek s bemutatattak, azokat kötelező erejűeknek a földbirtokosok nagyjai kivételével az egyház tagjai vonakodtak elfogadni s csakis elnézés, tűrés s hosszas gyakorlat szentesítette mainapiglan való használatát.

Az ezen időkori lelkész Szikszay Ferencz tehetetlensége, gyávasága (bocsánat, ha pap tollából nem illik is e kifejezés, de ő maga magát ilyennek tünteti fel az általa készített jegyzőkönyvekben) kitetszik abból is, hogy saját írásaként „a 48

hold föld kétharmadát dotatióképpen elfogadta!“: mégis a néki esendő 54 hold helyett 46 holddal, midőn az összes egytagba vágott egyházi birtokot feloszták, megelégedett. Soha ily nemes adomány s ajánlat, mint a földbirtokosoké, oly szegyet nem vallott, mint itt. Az egyház földjei az akkori elfogadott nézet s határozat szerint következőleg osztattak fel. Az egyház használatába méretett 31½ hold, a lelkész részére 46, a tanító részére pedig 20 hold 1100 □ ölével. Ez időtől fogva, úgy látszik, megszűnt az egyházi épületekre az adakozás a hívek részéről, s azok javítása, igazítása és fentartására azon 31 hold föld jövedelme szolgált, mely részére kiméretett s ez szolgál ma is. Történtek ugyan a templom felépítése érdekében ezután is ajánlatok, a buzgóság azonban az áldozatok hozásában ez időponttól kezdve megcsökkent.

Nevezetes és fontos, az egyház életére nézve anyagi tekintetben messze kiható határozata volt az egyháztanácsnak 1871-ik évben, hogy anyagi ereje fejlesztése s gyarapítása érdekében takarékmagtár állíttassék. A meglévő kevés természetmennyiből s úgy az egyháztagok, mint más vallásúak búza-, málé- s pénzbeli adományaiból egy pár év alatt meglehetősen összeg gyűlvén össze: a takarékmagtár csakugyan létre jött. Magtári épületet azonban állítani, az egyház anyagi ereje nem engedé. Ennek hiánya s később a természetmennyek kezelésének nehézsége utóbb arra ösztönzé az egyháztanácsot, hogy az elég szép mennyiségre emelkedett terményt pénzzé tegye s takarékmagtár helyett könnyebben kezelhető takarékpénztárt létesítsen. Az ebbe begyűlt pénz aztán kamatra adatott s adatik, kamatja tőkésítettik s így tovább, úgy hogy a takarékvagytokeösszeg napjainkban már csinos összeggé kinötte magát, jelenleg felül van a 4000 frton. Ennek rendeltetése a belhivatalnokok fizetésének biztosítása, bármi eshetőségekkel szemben, esetleg azoknak javítása.

Szikszay János,
evang. reform. lelkész.

Iskolaügy.

Professoraimról.

„Többel tartozom tanítómnak, mint atyámnak; mert atyám életet ada, de tanítóm élni tanítá“.

Az iskolákban eltöltött időkre még vén korában is élénken emlékezik vissza az ember. Eszébe jutnak tanulótársai, a kikkel együtt tanultatott, mulatozott, kikkel édes barátságot kötött; kinn az életben eszébe jutnak a tanulási idők, melyekben megfeszített erővel tanulta a kiszabott studiumokat; élénk emlékezetébe jönnek a vizsgák órái, melyek előtt és alatt hideg veríték hullott arczáról, akkor is, ha bízott magában; hátha még nem bízott! Eszébe jut az iskola, melynek falai között kötötte szép reményeinek virágkoszorúját, melyből soknak, fájdalom, csak egy hervadt virág jutott osztályrészüln. Eszébe jutnak tanítói, azoknak magaviselete, a tanítványokkal való leereszkedő, vagy ellenkezőleg, dölyfös bánása.

Én nekem is jutott az a szerencse, hogy iskolában járhatam, sőt a felsőbb tanintézetekben annyira-mennyire kiképezhettem magamat; s bár 38 esztendeje annak, hogy kikerültem a debreczeni főiskolából, élénk emlékezetemben van sok min-

den, a mi ott velem történt; eszembe jut sok tanulótársam, kikkel tanulgattam, vígadozgattam s barátságot kötöttem az iskolának falai közt; óh mely sokan nincsenek meg már azok közül! Eszembe jut a főiskola, melynek termeiben leczkékre jártam, eszembe jut a most már nem lévő ó kollégium, az ő diákszobáival, — melyek közt a 13-ikban volt lakozásom, pódiumával, melyen át telt sok tűzifa került be a diákszobákba. Emlékezetemben élnek professoraim, kikről elmondhatom, hogy engemet szerettek; nem tudom azért-e, mert én is tisztelve szerettem őket, vagy tán azért, mert tanított studiumaikat megtanultam jól s azokból feladni oly igen szerettem.

Azokról a tiszteletreméltó professoraimról, a kik még ma is életben vannak, emlékezem most vissza e lap hasábjain. Hadd jusson el hozzájuk a távolból egy szeretett tanítványuknak hálás megemlékezése.

1847-ben subscribáltam 15-ik éves koromban; azon évi professoraim közül még ma is él, a szerénységnek, humanizmusnak, e mellett tanítványait oly igen szeretett kedvességnek egyik példányképe, nagyságos Török József úr. Én s az én grádusom voltunk legelső tanítványai, tanítván nekünk a novitumban a mineralogiát, botanikát, később pedig a trienniumban chemiát. Az a szelid nyájasság, mely ült szép homlokán, a mikor bejött az auditoriumba, az a baráti viselet, melylyel leereszkedett hozzánk tanítványaihoz; az a készség, melynél fogva oly szívesen magyarázott órán kívül is a kevésbé járatóknak; az az önzetlen szeretet, mely eltölté nemes szívét tanítványai iránt: ma is oly édesen jön emlékezetembe.

1849-ben tiszteletreméltó professoraim közül életben van tekintetes Búzás Pál úr. Az a tűz, elevenség, a mely a különben is szép ifjú professoron látszott; az a páratlan memoria, melyet bámultunk benne, a historiai évszámok s a trienniumban a statisztika roppant sok számai tökéletes tudásával; az a mély belátás, melynél fogva első tekintetre megtudta tanítványai szemeiből, hogy mit vagy mit nem tudnak, annyira, hogy mikor megszólított egyik vagy másik nem igen eminens tanítványát, az ő hozzá oly kedvesen illett szavakkal: na . . . úr, lássuk, quid valeant humeri! mielőtt felelt volna, már biztosan jegyezte neve után az őt megilletett osztályjegyzéket; — azon találó, néha kissé csipősnek is mondható, de bennünket kedvre derítő szavai tisztán jutnak eszembe. Emlékezem, hogy 1849-ben, a mostani püspöki lak egyik szobájában volt tantermünk az utczára nyíló ablakkal; egyszer az ő megérkezése előtt, többnyire volt honvédek, rágyujtottunk egy hazafias dalmatra, mely akkor szünet meg, mikor ő bejött a tanterembe. Most lesz, vártuk . . . s íme ő oly szép találékonysággal, lacoonice, de arezáról látszott atyai szeretettel így szólott: uraim, nem látják, hogy közel az ablak és közel az utca. Ez a kedves professorom is oly igen élénken él hálás emlékezetemben.

A quadrienniumban volt professoraim közül életben van nagyságos Szücs István úr. Jogot tanított oly szép folyékony magyarázattal, hogy öröm volt óráján lenni. Még a publicus juristák is sokszor megjelentek leczkéjén, mélységes tiszteletet tanúsítva kedves professorunk iránt, a ki az ő gyönyörű nyelvészeti, magyarázó talentumával mindeneket le tudott magához kötni. Sokszor megmosta a supinusokat az ő veséig ható szavaival, de a melyek nem a nyers gorombaságnak, hanem a finom élcznek hathatós szavai voltak. Szerette nagyon, ha szépen feleltek az óráján, ugyanazért sokszor felszólított egy-egy kitűnő tanítványát: feleljen kérem: „túl a rápián“. Az a sok értekezés és tréfás kitérés magyarázatában, melyeknek any-

nyira gazdagságában volt, melyeket komolyan adott elő, a gradusnak pedig nevetni kellett, mind-mind élénk emlékezetemben van. Dicső vezürünk volt ő nekünk, a kit oly tisztelettel s szeretettel vettünk volt körül mindnyájan.

Kedves professoraim közül életben van nagytsizt. Menyhárt János úr is. Vajjon van-e csak egy is az ő tanítványai közül, a ki úgy ne emlékeznék vissza ő reá, mint valódi szeretetreméltó, igazságos professorára. Ő aztán tudott „zsidót“ magyarázni! Óh ha kedv, fogékonyság lett volna az iránt minden tanítványának szívében, talán mind tudnának zsidóul írni, olvasni, beszélni. Az a mélységes bibliamagyarázás, az az „irányt“ adó tanítás, az a nemesszívűség, az a mély bölcsesége melletti nagy szerénység, kinek ne élne ma is emlékezetében?!

Et nunc venio ad fortissimum virum! Vajjon nem fogják-e nehézményezni előbb említett kedves professoraim, ha az ötödik kedves professoromról szólok ekképen? Ha megtudják, ki volt az a kitűnő professorom, azt hiszem, osztják velem: ad fortissimum virum! Főtiszteletű Révész Bálint úr az, a kit professorkorában annyira szerettek tanítványai. Szónoklattant tanított ő legfőképen a theologusoknak. Óh most is előttem van az ő ártatlanságot mutató nemes alakja, az ő lángra buzdító szép beszéde, az ő könyekre fakasztó imádsága s prédikációja. Vajjon nem üdvösebb lett volna-e áldásos munkája, ha mindvégig mint professor tanítja vala tanítványait a szónoklatra! De ő neki másutt rendelt fényesebb helyet a gondviselés. Hadd fényljen ő ott sokáig, a mi kedves püspökünk! Szabadjon iránta való tisztelettel hozzá így szólani: in qua sede sedes, sit tibi comoda sedes, illa sede sedes, nec ab illa sede recedes.

Beh nagy kár és veszteség, hogy ezen szeretetreméltó öt volt professorom nincs többé physikai erejének teljességében. De hála az égnek, itt vannak ők még közöttünk s élni fognak mindvégig, rájuk hálás érzélemmel visszaemlékező tanítványaik szívében, a kik között áldást kíván rájuk

Széplakon, 1889.

egy volt hű tanítványuk

Takács József,

ev. ref. lelkész és egyházmegyei tanácsbíró.

Közügyeink.

A katolikus sajtó.

(Vége.)

De a többi között mit szóljunk a protestáns „vízzavarrás“-hoz és a kath. türelmességhez. Mindkettő igen nagy (!), természetesen, — de határtalanul nagyobb az utóbbi, melyhez ilyen öndicsériádot sem átkodnak fűzni: „Mi szeretetben, békében megvagyunk más vallású embertársaink közt; mi nem csak nem bántunk senkit, sőt előzékenységgel viseltetünk irántuk; mi konkolyhintők nem vagyunk, sőt báránytürelem a jellemünk“. (M. Á. 244. sz.). Elmondhatjuk e frázisokra: „De nem illik a hazug szó a kiaszott vén ajakra!“ (Kiss J.). Mily szépen összhangzik a „M. Á.“ viselkedése e szerény szavakkal; mily szép felebaráti szeretet az, mely mindenben azt nézi, hogy kath. cselekeszi-e vagy nem. Hol van a kath. előzékenység, midőn a protestánsokat folyton nyugtalanító „illetéktelen elkeresztelések“ véghez vitele, tehát az egyetértés és békesség

zavarása szabadosnak mondatik („M. Á.“ 240—42. 247.), sőt oktatják is egymást a „bárány-jellemű“ atyák, hogy miképen kell az egyetértés növelésére folytatni az elkereszteléseket, nevelni a prot. szüle gyermekét az egyedül idvezítő hitben sutyomban s kárhóztatni a törvényt, mely az ily üzelmeknek a gymnasiumban már útját vágja . . . Óh szép vallási egyetértés, felebaráti szeretet és türelem!!! . . . Katholikusok beszélnek türelemről, kiknek nagy hírű viadora (Perrone) azt mondja, hogy: „Tolerantia religiosa est impia et absurda“, — beszélnek akkor, midőn egy hazai kanonok (Dr. Laurán Á.) fennhirdeti, hogy a katholicismus nem is lehet türelmes a „szektákkal“ („magyarul: felekezetek“) szemben, habár „a tévelygőt szeretettel karolja át“. (M. Á. 244. sz.). (Minő lehet ez a türelmetlen szeretet?).

Hol van a katholicus felebaráti szeretetnek s türelemnek legkisebb jele is azokban az „istenes“ tiltakozványokban, melyeket az a türelmes lap oly mohón közölt? Avagy talán abban nyilvánul az, hogy a kath.-ok, „ha fájó szívvel“ is, de türelemmel elviselik, hogy bár numerikus, anyagi és szellemi (!) fölényben vannak, az élelmes törpe kisebbség által (sic!) a közpályán mindenütt visszaszorítatnak. (244. sz. „M. Á.“). Ezt még a ki írta, sem hiszi.

Ha azután e tiltakozványok, e kíméletlen támadások okát kérdezzük kath. atyánkfiaitól, feleletül valami nagy sérelmet emlegetnek, melyet protestánsok okoztak, s melynek nagyságát a protestantismus nem bírja felfogni. („M. Á. 241. sz.). Meghiszem azt, mert bizony széphanjú buzdításból sérelmet kiolvasni, fából vaskarikát csinálni, a semmi nagyságát felfogni, valódi katholicus „alpapsági“ ész kell.

Látjuk mi ez egész üzletszerű akezió valódi okát, ha még úgy titkolgatják is előlünk a katholicusok. Tudjuk, hogy az a baj, az fáj a keresztyéni szeretettel ékeskedő papi seregnek, hogy mi is vagyunk, ha nem épen „numeri“ is, mint ők; hogy a protestánsok közt is vannak kimagasló egyének, kik a „regnum Marianum“ ügyeibe nem az ő szájuk íze szerint folynak be, kikkel szemben a „szellemi, anyagi és numerikus fölényben“ levő katholicismus jó pátereit csakis ily aknamunkára mernek vállalkozni, — hogy a „törpe, élelmes kisebbség“-nek egyéb igényei is vannak a pusztá megélhetően kívül.

Azért ütnek ily lármát, hogy az ő visszaéléseik miatt támadt protestáns panaszoknak útját vágják az által, hogy ők még jobban panaszkodnak, — hogy a közvéleményt maguk részére nyerjék azon esetre, ha a protestánsok törvényhozás elé vinnék panaszukat, — hogy az 1868. LIII. t. cikket saját előnyükre megváltoztathatnák. („M. Á.“ 242. mell. jegyz.).

Legfőképen pedig politikai intentiója van ez akezió, ama bizonyos „nemes gróf“ érdekében; miről a politikai lapok tudnak legtöbbet.

Még egy körülmény van, a mi különösen figyelmet érdemel e tiltakozványoknál. Az nevezetesen, hogy az „alpapság“ emeli fel szavát. És mikor a főpapok nem beszélnek semmit sérelemről, az „alpapság“ vérig van sértve . . . Igen jellemző dolog! Azok lármáznak, kiket a „M. Á.“ bele tudott heczelni a tiltakozásba.

Arra vagyunk még kíváncsiak, hogy miképen hangzik a vallás- és közoktatásügyi miniszternek a püspökökhöz intézett „nagyon is udvarias, sőt könyörgő hangon tartott felszólítása“ („M. Á.“ 245.), melyet a „M. Á.“ ígérete szerint majd ismertetni fog s a melynek köszönheti talán ama nyilvánosságra nem került „ötven“ nyilatkozat, hogy miattuk nem tétetik ne-

vetség tárgyává az őket szerkesztő „alpapság“. Megjegyezzük, hogy már több főpásztori levél tartalmát láttuk azóta, de egyben sem volt szó az egész „kiséri“ ügyről s következményeiről.

Valósággal „az idők tanuja“ a „Magyar Állam“, mely szépen mutatja, hogy mily hátra áll a katholicus papság az igazság, szeretet s vallási egyetértés dolgában.

Lux.

Egyházmegyéink életéből.

VIII. A debreczeni ev. ref. egyházmegye köréből.

A f. évi augusztushó 15-én Debreczenben tartott közgyűlésen a szabályszerű egyházlátogatásról előterjesztett esperesi jelentés így szól.

„Lelkem legforróbb óhaja teljesülne, ha e jelentés mindenben csak előmenetelt, haladást, fényt tüntethetne fel; hiszen oly jól esik ezt látnunk a körül, mit magunkénak mondunk; de mert ez a földi élet törvényeivel s sok körülménytől függő viszonyaival nem mindig érhető el s a haladás útjában egyik legnagyobb akadály az önámítás, tartózkodom egyházmegyénk életének fényoldalait hátrányai palástolgatására kiszínezni. E helyett természetes egyszerűséggel, szárazsággal adom elő azokat, a miket részint közvetlen tapasztalásból, részint a mindenütt beadott, bár itt-ott még mindig nem egészen kimerítő jelentésekből összeállítani kötelességem.

Egyházmegyei életünkben kétségtelenül a megszívlelésre legméltóbb, mert egyházi társulásunk földi célja, a vallásos erkölcsi élet. Ez a pont az, a hol legörömelebb jelezni a haladást. Fájdalom azonban, e pont mindinkább nebánsvirággá lesz, a mely felett még a legilletékesebbek is óvakodnak a körülmények megfigyeléséből s a cél igaz számbavételéből származott komoly meggyőződésöknek kifejezést adni. Ma már sok oly dolog, mely a komoly erkölcsiség és vallásosság idejében tartózkodás nélkül bűnnek és pedig veszélyt rejtő bűnnek neveztetett, — az elvilágiasodás könnyűszerű érzetével oly természetes valaminek tartatik, mely megszokottsága által jogot szerzett magának a létezéshez. Szívbeli vallásosság, melynek igaz külső bizonyítéka az Istentől függés, az istenfélelem, nem főtörekvés, csak oly kegyeletből tartogatott örökség, a mely úgyszólván egyedül a templomnak — s itt is nagy részben hézagoss — látogatására szorítkozik. A vallásosságnak az egész lelkületet átalakító ereje óh bizony csak a gyér egyesek és nem az egyetemet alkotó nép életében tapasztalható. A vasárnap-rontás folytonos munka által csaknem általános. Az istenkáromlás, mely már nemcsak a dühében esztét, emberi méltóságát vesztett ember, hanem a nagyokat utánzó gyermek ajkairól is hallható, a nyugodt beszéd sokak előtt fel sem tűnő szóhasználatává vált. Az iszákosság — a szesz árának tetemes felemelkedése mellett is — csak nem akar alább hagyni zsarnoki hatalmával népünk felett. Az anyag, a test, annak hiúsága és öröme mind nagyobb uralmat vesz, mely mellett természetesen — miután két úrnak szolgálni nem lehet — a szellem, a lélek, a vallás, az erkölcs háttérbe szorul, mostohagyermekké válik. A vadházasság, társadalmi életünk e szennyos burjánja, mind nagyobb hódítást tesz egyházi életünk mezején, hol már ennek irtására erősebb, külső hatalomra volna szükség, mint az egyház s annak szolgálói kezében levő, korábbi hatáskörében a társadalmi viszonyok által meggyöngyített szó hatalma. A békétlenség a házas életben csekély okokból feltámad

s gyakran a lelkészi jóakarató szót kikerülve, nem keresve vagy hidegen megvetve, oka lesz a családi élet külső felbomlásának, melegágya az erkölestelenségnek.

Mindezek mellett is azonban egyes külön-külön mutatózó jelenségek magokban véve gyengítik a körülmények komoly egybevetéséből származott, fentebb vázolt általános kép szomorúságát.

Az istenitisztelet vasárnap és ünnepnapokon mindenik egyházunkban kétszer megtartatik; a kátémagyarázat gyakorlatik; bibliamagyarázat csak Dancsházán, Péterszegen és Rábén nem tartatott, hallgatók hiányában. Szerepen a bibliamagyarázat vasárnap délután a kátémagyarázattal felváltva szokott tartatni, a mit részemről nyereségnek nem tartok, mert általa a régi jogában, egyházunk érdekében mulhatlanul fentartandó kátémagyarázat rövidített meg. Különben is e tekintetben egyházmegyénk 1885. október 29-én tartott közgyűlése 53. sz. határozatában megadta a maga útását. Köznapi istenitisztelek nagyobb egyházainkban minden napon, kisebbekben hézagosan — mert nem mindig jelentkeznek gyülekezeti tagok — tartatnak. Az úrvacsorával élés mindenütt kielégítőnek, sőt nagy számúnak, N.-Bajomban épen emelkedésben levőnek jeleztek. Természetes, hogy itt is más eredményre jutunk, ha az úrvacsorával élők számát nem a hat alkalommal jelentkezők összesített számának, hanem a külön-külön alkalommal jelentkezők számának a gyülekezeti tagok számával egybevetéséből mérlegeljük, miután az úrasztala törzslátogatói több ízben jönnek számításba. A visszas házasok száma 16 egyházból közöltetik s ez a múlt évben 70 párt tett, kik közül kibékült 10, válik 15 pár; a többiről semmi tudomás. Ezekon kívül Debreczenből 65 pár; kibékült 40, bizonyítványt vett 25. Vadházas 23 egyházból összesen 220 pár jelentetik, azonfelül, hogy a korábbiakból 13 pár törvényesen egybekelt.

Az adományok és hagyományok egy év leforgása alatt az esperesi részletes kimutatás szerint összesen 4537 frt 70 kura mentek. A számokban kimutatott építési költség összege pedig 61,601 frt 18 kr.

Az iskola ügyéről szóló jelentésből közöljük a következő adatokat.

„A múlt iskolai évben volt Debreczenen kívül egyházmegyénkben iskola: 6 osztályú fi 20, nő 19; 5 osztályú fi 3, nő 4, vegyes 4; 4 osztályú egy vegyes, a martinkai leányegyházban. Ezekon felül Ujfaluban egy 4-ik és egy 1—2-ik leány parallel osztály. Ezekben tanított összesen: 84 tanító, kik közül oklevéllel bír 53, igazolvánnyal az egyházmegye részéről 17, kibocsátvánnyal 10. Mindezeket nélküli 2, mint káplán ideiglenesen, kiegészítőül szolgált 2. Az oklevéllel bírók közt van 2 tanítónő. Debreczenben ezeken kívül volt 6 osztályú iskola 3 fi, 3 nő; 5 oszt. 1 fi; 4 oszt. 2 fi, 4 nő; 3 oszt. 1 fi és egy 3-ik párhuzamos osztály; 2 osztályú 2 nőiskola és egy leánynevelő-intézet 8 osztályival. Ezekben tanított összesen: 48 tanító, ezek közt 12 tanítónő. Oklevéllel bír 29, igazolvánnyal 16, kibocsátvánnyal 3. Állandó 35, ideiglenes 13.

A mi már a tanítás eredményét illeti, örömmel jelezhetem, hogy tanítóink közt a hivatás tudata s a nemes kötelességérzet mind nagyobb és nagyobb tért hódít, úgy hogy az itt ott még felmerülő hiányok mellett is, teljes megnyugvással és elismeréssel tekinthetünk egyházmegyénkben a tanügyre.

A jegyzőkönyv végén a Derecskén f. évi június 13-án tartott lelkészi közértekezlet jegyzőkönyve áll. Szeretnők, ha valamennyi egyházmegye követné e példát, hogy a kívül állók

tudomást vehetnének a lelkészértekezletek munkáiról is. Érdekes ebben a függelékben a 7-ik szám, melyben Balogh Ferencz indítványára egy bizottság küldetett ki egy 1891-ben összehívandó zsinat egyes fontosabb tárgyainak megállapítására, illetőleg azon óhajtnak terjesztésére, hogy ezen évben hívassék össze egyházunk közzsínata.

K ü l f ö l d.

Nemzetközi vasárnapügyi kongresszus Párisban.

E kongresszuson nemcsak Európából, hanem Amerikából is voltak képviselők, s megtartatott az a „Cercle ouvrier“-ben szept. 24—28., még pedig nemcsak protestánsoknak, hanem katolikusoknak is egyetértő részvéte mellett.

Elnök volt Léon Say szenátor, ki megnyitás után legelőbb felolvasta a gyűléshez intézett leveleket; nevezetesen Harrison, az Egyesült Államok elnökének és Gladstone leveleit. Az első, mint a gyűlés tiszteletbeli tagja, többi közt írja: „Bár e kérdést philanthropok és keresztyének különböző szempontból ítélik is meg, bár némelyek az embert épenséggel állatnak, mások halhatlan lénynek tekintik, arra kell egyesülnünk, hogy a testileg és lelkileg neki egyaránt szükséges nyugalmat biztosítsuk, ha jólétnek kíván örvedeni“. Gladstone pedig így ír levele végén: „És most, egy majdnem 57 évre terjedt fáradalmas nyilvános pálya közel végén, életem meghosszabbodását és azon erőnek fentartását, melynek örvedek, nagyrészt a vasárnapi nyugalomnak köszönöm. És a mi az embereket illeti, reájok nézve a vasárnapi nyugalom még ennél is fontosabb. Ez tulajdonkép a nép főkérdését képezi“.

A napirend első tárgya volt: „A heti nyugalom napja és a higienia“. Dr. Hägler Bázeltől, mint előadó meg nem jelenhetett a gyűlésen, de munkálatát felolvasták. Egészségügyi szempontból tudományos alap gyanánt felállítja a következő mondatot: A hetednap szünét folytán az emberi szervezetre szükséges belégzése, illetőleg kilégzése az élelnek és szénsavnak helyes viszonyba lesz hozva. S ennek alapján következő 4 thesis fogadtatott el: 1) A hetednap teljes nyugalom rendszerint szükséges a test és szellem egészségére. Ez lényeges feltétele a munka jóságának és az élet hosszóságának, záloga az egyesek, a családok, a népek anyagi jólétének és erkölesi haladásának. 2) Mindazoknak ki a munkaszünét fontosságát elismerik, kötelességök, hogy ugyane meggyőződést minden lehető eszközzel a közvéleménybe átültetni segítsék. 3) A munkások ezereire kiterjedő jótétemény és a nép egészsége előhaladásának üdvös indítója lenne, ha meg lehetne nyerni a kormányokat, városi törvényhatóságokat, nyilvános és ipar-kereskedelmi vállalatok igazgatóit azon meggyőződés részére, miszerint a munkásnak felszabadítása a hét nap egyikén az emberi természet egyik parancsoló törvényének tekintendő és hogy e végre lehetőleg a vasárnap engedtessek át. 4) Hogy e kérdés egészségügyi tekintetből lehetőleg alaposan és behatóan tárgyalható legyen, teremteni kellene munkás-hívatalokat és tudományos enquetet kellene megalkotni, mely utóbbi értekeznek egy, heti szünét által meg nem szakított munka káros követelményeiről, valamint a szünét ideje helyreállításának befolyásáról.

A második théma volt: A heti munkaszünét napja és a szociális élet. E théma előadója Allier, a montaubani prot. theologia tanára, szintén meg nem jelenhetvén, szólt helyette

Stöcker udvari lelkész, eszméinek egyik lelkes pártolója. Több tag rámutatott a vasárnap isteni alaptörvényére és ismét mások érveltek a mellett, hogy a vasárnapügyi mozgalomnak nem az lévén a célja, hogy a meglévő bajok állami törvények útján orvosoltassanak, hanem hogy szabad agitatio útján hatva a nyilvános lelkiismeretre, a nép szokása a jó ügy érdekében alakíttassék át. Ezek után Allier tanár következő thesisei fogadtattak el: 1) Az embert sohasem szabad egyszerű munkaeszközzé, szerszámmá alacsonyítani. 2) Az embernek szüksége van a munka és nyugalom változatosságára, mely által lehetővé válik, hogy anyagi foglalkozásai mellé, magasabb becsű foglalkozásokat is sorozzon. 3) A nyugalom minimuma egy héten egy nap. Igazi nyugalom napjának tekintjük a vasárnapot, mivelhogy az ember be nem érheti a tetszése szerint választott egyedüliség nyugalmával, hanem oly nyugalomra van szüksége, melyet hozzá hasonló társainak erkölcsi közösségében élvezhet. 4) A heti nyugalomnapja szorosabbra fűzi a családi köteleket és előmozdítja kiváltképen a gyermekek nevelését. 5) A heti nyugalom napja az által, hogy őt az anyagi iga alól felszabadítja, enged az embernek gondolati szabadságot és szellemi felebbemelkedést. 6) A heti szünnap visszahat a gazdaságra is. Takarékoság és maga jól érzése képezik e jó hatást. 7) A heti szünnap megállapítása, mint az igazságosság nagy cselekvénye, előmozdítandja a szociális békét.

A napirend harmadik és negyedik részét képezték: „a heti szünnap és az ipar általában” — és „a heti szünnap és az építési ipar” kérdései. Elfogadtattak az első tárgyra e következő 5 thesis: 1) A vasárnapi nyugalom különböző módosítások mellett valamennyi iparágnál lehetséges. 2) Épen ezen szünnap leginkább azért legalkalmasabb mind a munkaadókra, mind a munkásokra nézve, mivelhogy czélszerű, hogy mindnyájoknak ugyanaz legyen a nyugalom napja. 3) Ha a vasárnapi szünnap technikai kényszerítő vagy más okoknál fogva nem lenne megadható, akkor azt más szünnapok által akkép kell kipótolni, hogy a munkás szabályosan beosztott 52 szabad napon részesüljön. 4) Minden ipari vállalkozónak, főképen az államnak, a mennyiben iparra is vállalkozik, kötelessége jó példával előljárni. 5) Felette ajánlatos, hogy a munkások a szombat vagy vasárnapon kívül más napon kapják ki fizetésüket.

A másik tárgyra nézve 3 thesis fogadtattak el. Előadó volt Riviére párisi nagy építési vállalkozó. 1) A vasárnapi nyugalom az építő iparnál nélkülözhetlen. 2) A vasárnapi munka káros nemcsak a munkásokra, de még inkább a tulajdonosokra nézve, mivelhogy akkor kevésbé ellenőrzött rossz munka foly, mi növeli a mérnökök, építészek és vállalkozók kellemetlenségeit és káraikat. 3) A háztulajdonosoknak a vállalkozókkal kötendő szerződéseikben a vasárnapi munka tilalmát ki kellene kötniök.

A napirend ötödik tárgya volt: „A heti szünnap és a vasárnap”. Eltekintve a gyorsárú és személyszállító vonatoktól, különösen rosszalta a gyülekezet azon visszaélést, hogy kirándulási és különvonatok indítanak útnak vasárnapokon és ünnepeken. Szorítkozva arra, a mi gyakorlatilag a teherforgalomnál is kivihető, határozottatott: 1) A teherpályaudvarok, az élő állatok és romlandó élelmi szerek kivételével, a többi árukra nézve vasárnapokon zárva maradjanak. 2) Vasárnapok és ünnepeken a szállítási határidőbe be ne számítassanak. 3) A teheráruhivatalok vasár- és ünnepeken csak bizonyos órákban legyenek nyitva. 4) A hivatalnokok fizetései akként szabassanak ki, hogy azokra nézve az ünnepi munka kívána-

tos ne legyen. 5) Építési, útigazítási és műhelyekben való javítási munkák ünnepi napokon — sürgős eseteket kivéve — ne végeztessenek. 6) Azon rendelkezés, hogy mely ünnepek vétessenek vasárnap számba, az illetékes kormányokra bízandó, hogy a nemzeti hagyományoknak lehetőleg elég tétessék. Ezzel kapcsolatban határozottatott még, hogy a többi szállítási vállalatok, mint gőzhajók, lóvasútak, omnibuszok stb. hivatalnokai ugyanoly előnyöket élvezzenek, mint a vasúti hivatalnokok. (A D. Ev. Krchz. után).

Láng Adolf.

Különfélék.

A Magyar Prot. Irod. Társaság t. tagjainak van szrenesém jelenteni, hogy a Protestáns Szemle már teljesen kinyomtatva fűzés alatt van s néhány nap múlva szét is küldethetnek; de miután a szerkesztőség vele együtt kívánja expedálni a Monográfiát is, ez pedig nagy terjedelme (körülbelül 30 ív, melyből néhány ív a jövő 1890-ik évi tagilletménybe fog beszámíttatni) miatt csak 10—14 nap múlva kerülhet ki a sajtó alól: azért tisztelettel kérek még egy kis türelmet. A Monográfia sokkal nagyobb terjedelmű lett, mint azt a nagyérdemű szerző előre számítottta s a nyomda nem volt képes oly gyorsan feldolgozni a beadott nagy anyagot; az ívenként való szétküldéssel pedig nem akarta a szerkesztőség a t. tagtársakat fárasztani, hanem egy egész kész munkát kíván nyújtani, — mit, azt hisszük, mindnyájan szívesebben is fognak venni. Egerszermind kérem azon t. tagtársakat, kik jelentkezésük óta esetleg lakhelyeiket megváltoztatták, legyenek szívesek e lakváltoztatásról a titkárt egy levelező lapon minél rövidebb idő alatt értesíteni, hogy a szétküldésnél az esetleges hibás címzés miatt fennakadás ne legyen. Tisztelettel K e n e s e y B é l a, id. titkár. (Lak. Budapesten, IV. Vámház-körút 16. sz.).

Károli Gáspár bibliafordítónk emlékére fölállítandó szobor ügyében a tiszáninneri ev. ref. egyházkerület bizottsága nov. 28-án tartá ülését Miskolczon, melyre, — mint már mult számunkban is jeleztük, — a testvéregyházkerületek püspökei is meghívtattak, fölkérte, hogy vagy magok jelenjenek meg, vagy küldötteik által képviseltesék magokat. A bizottság tanácskozásának tárgya volt a pályázat eredményének elbírálása. Ugyanis a tiszáninneri egyházkerület pályázatot hirdetett egy emlékszoborra, melynek költsége a felállítással együtt 5000 frtig vehető számításba, és a mely emlékszobor Göncz városában lenne felállítandó; az elfogadott tervezetért 100 frt pályadíj tűzetett ki. A kitűzött határidőig 14 ajánlat érkezett be, melyek közül a bizottság egyértelműleg a Mátrai Lajos budapesti művész tervezetét fogadta el azon esetben, ha az bronzba öntve nagyon sok költségbe nem kerülne, — épen azért az elnökség megkezdte e tárgyban a tervezővel való levelezést. Mátrai L. szép műve egy 16-ik századbéli magyar reformátort ábrázol ülő helyzetben, gondolkodásba merülve, a mint a szentkönyv tanulmányozásával és fordításával foglalkozik. Valójában oly szépen kivitt, művészi jellegű tervezet, mely hazai szobrászatunknak díszére fog válni, ha az megvalósítható leend. Erre mindenekelőtt pénzre van szükség, ennek előteremtésén buzgólkodjék a magyar protestáns nagy közönség, hogy méltólag rójja le háláját ezen nagy ember iránt! A bizottság tagjai a tiszáninneri egyházkerületből szintén teljes számban jelentek meg, a testvérkerületek közül egyedül a tiszántúli volt

képviselve Tóth S. főjegyző által. Elnökök voltak Kun Bertalan püspök és B. Vay Béla egyházmegyei gondnok és borsodmegyei főispán. Kiváló s figyelemreméltó tervezetek voltak: a Gerendayé Budapestről, Göncz jelégével ellátott, Kohon ajánlata Kassáról és a Rózsa Józsefé.

Lelkészjelölések. A debreczeni egyház újonnan szervezett czepléd-utczai lelkészi állomására folyó hó 5-én történt meg Derecskén a jelölés. Pályázott összesen 7 egyén; de a kik közül egy a pályázásra a szabályok szerint jogosult nem lévén, mellőztetett; egynek pedig pályázati kérvénye szabályaink kívánalma szerint nem lévén felszerelve, figyelmen kívül hagyatott. A többi 5 pályázó mind jelöltetett és pedig 4 egyhangúlag, egy szótöbbséggel. Kijelöltettek betűrendben a következők: Diesőfi József debreczeni theol. tanár; Rácz Károly szapáry-falvai lelkész; Révész Kálmán pápai theol. tanár; Somogyi Pál debreczeni tanítóképző-intézeti tanár és Szalay József nagy-beeskereki lelkész. A lelkészjelölő bizottságot alkották az esperes elnöklete alatt az egyházmegye részéről: Némethy Lajos, Nagy Lajos, Fráter Gyula; az egyház részéről: Beke Mihály, Kiss Albert és Kertész János. — A mező-berenyi ev. ref. lelkészi állomásra, 18 pályázó közül egyhangúlag kijelöltettek: Futó Zoltán temesvári, Illyés Endre debreczeni, Kutas Bálint kunhegyesi, Sófalyv Károly k.-tarcsai, Tereh Gyula h.-m.-vásárhelyi segédlelkészek. A választás f. hó 29-re tüzetett ki.

Felhívás. A főtiszteletű tiszántúli ev. ref. egyházkerület 1889. évi májushóban tartott közgyűlésnek 197. sz. végzése 2. pontjára hivatkozással tisztelettel hívom fel azon kebelbeli gymnasiumi igen tisztelt igazgató urakat, kik még eddig a középiskolai felügyelő tanács költségeire a gymnasiumi tanulók számarányában fizetendő összegeket a folyó 1889—90-ik iskolai év első, illetőleg mindkét feléről nem küldték be az egyházkerületi pénztárba, sem tanítványaik létszámát be nem jelentették, hogy a fenthivatolt egyházkerületi végzés értelmében vagy a tanulók után járó összegeket, vagy legalább tanítványaik létszámáról szóló jelentéseiket még e hó folyamán alulírtához okvetlenül beküldeni ne terheltesse, mert különben az illető pénztárnak vagyoni állaga s illetőleg követelése pontosan nem lesz kimutatható. Debreczen, 1889. deczember 4. Jóó István, egyházkerületi pénztárnok.

Károli Gáspár emléke. Székely Károly esperes úr Kunhegyesről a kisujszállási ev. ref. egyházból 25 frt, a tiszai-igari egyházból pedig 3 frt 05 krt, Bagdi János lelkész úr pedig Antról 2 frt 40 krt küldtek be hozzánk a Károli alapra. (E 2 frt 40 krhoz hozzá járultak Bagdi János lelkész 1 frttal, Hunyadi László segédlelkész 50, Horváth József tanító 50, Kulcsár Imre jegyző 40 krral). Mindez összegeket megosztván a két czél között, bejött eddig lapunknál a síremlékre 153 frt 42 kr, a szellemi emlékre 150 frt 21 kr, időközi kamattal együtt 304 frt 51 kr, mely összeg takarékpénztárban kamatozik. Debreczen, 1889. deczember 5. Csiky Lajos.

Beküldetett. A debreczeni főiskolai „magyar irodalmi önképző társulat” előfizetési felhívást hirdet Szabolcska Mi-

hály főiskolai szénior „Időtöltésül” cz. a. megjelenendő humoreszkjeire. Most csak annyit, hogy a mű, 1 frt előfizetési árral, 1890. februárhavában fog megjelenni.

Lapunk jelen számához mellékelve küldjük László Albert debreczeni könyvkereskedő könyvárjegyzékét. Ajánljuk azt t. olvasóink szíves figyelmébe. A közelgő karácsonra szép ajándékokat lehet e jegyzékből kiválogatni.

Szerk. posta. H. Gy. Máté-Szalka. Mielőbb sor kerül reá. — Z. J. Nagy-Bajom. Ez is nagyon jól bevált. Nem küldöm tovább.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**

HIRDETÉS.

Prot. egyházirodalmi újdonságok

Kókai Lajos könyvkiadó hivatalából

Budapestn (IV. Károly-utca 1. szám).

<i>Papp Károly.</i> Ünnepi és alkalmi prédikációk, ára	1 frt 40 kr.
<i>Révész Bálint.</i> Egyházzertartási beszédek, ára füzve 2 frt 40 kr, kötve 3 frt, aranyvágással	3 frt 40 kr.
<i>Révész Imre.</i> Temetési beszédek, II. füzet, ára	1 frt 40 kr.
<i>Révész Imre.</i> Ünnepi és alkalmi egyházi besz. II. és III. füzetek, ára külön	1 frt 40 kr.
<i>Szász Gerő.</i> Erdélyi predikátori tár. Uj folyam, II. kötet	2 frt — kr.
<i>K. Tóth Kálmán.</i> Halotti imák, ára kötve 2 frt 40 kr, aranyvágással	3 frt — kr.
<i>Guggenberger János.</i> A keresztyén egyház és a perikopák, ára	1 frt — kr.
<i>Benke Istrán.</i> Isten országa, templomi és iskolai beszédek, 2 kötet, I. kötet 1 frt, II. kötet	1 frt 20 kr.

Továbbá:

<i>Dávidházy János.</i> A lelkipásztor teendői, ára	— frt 50 kr.
<i>Csiky Lajos.</i> A rokonság és sógorság fokainak számítása, ára	1 frt 25 kr.
<i>Gyurácz Ferencz.</i> Kézi agenda. Templomi és halotti imák szertartási beszédekkel, ára füzve	1 frt 40 kr.
<i>Dr. Szlavik Mátyás.</i> Bölesészettörténet. I. rész, ára	— frt 75 kr.
II. rész, ára	1 frt 20 kr.

Kisebb összegű rendeléseknél legczélszerűbb a pénzt (megpótolva 10 krral) postaútvánnyon előre beküldeni. Megrendelések 5 frton felül bérmentesítettek.

2—3